

Iránymutatás a települési helyi vízkár-elhárítási feladatok ellátásához

A „helyi vízkár” fogalmán belül veszélyhelyzet alakulhat ki a valamely kis vízgyűjtőjű kisvízfolyáson levonuló árhullámmal összefüggésben, amely jellemzően a helyben lehulló, de megfelelő elvezetés hiányában elöntést okozó csapadékvízzel párosulhat. A helyi vízkárok elleni védekezés lényegesen sokrétűbb és sok település esetében kiépített záportározók, megfelelő elvezető rendszer hiányában nehezebben tervezhetők. A káresemény bekövetkezése előtt a kiváltó okok összetettsége (domborzat, lehulló nagycsapadék, elvezető rendszer, beépítettség, depóniák állapota stb.) miatt a tényleges kárelhárítási/megelőzési munkák elvégzésére kevesebb idő áll rendelkezésre, mint a folyókon, vízfolyások alsó szakaszán levonuló árhullámok esetében. Ideiglenes védvonalak kiépítésére gyakorlatilag nincs idő vagy csak lokálisan van rá lehetőség, ezért itt a legfontosabb prioritás a prevenció.

A vízgazdálkodásról szóló 1995. évi LVII. törvény 4.§ (1) pontjában rögzíti a települési önkormányzat vízgazdálkodással összefüggő feladatait, amely értelmében a település önkormányzatának feladata a helyi vízrendezés, ár- és belvízelvezetés és települési vízkárelhárítás ellátása. A 10/1997. (VII. 17.) KHVM rendelet 3/A. § rögzíti a települési vízkár-elhárítási tervek elkészítését, illetve felülvizsgálatának szabályait.

A jogszabály értelmében a feladatok ellátását a védelmi terv birtokában kell végezni. A terv tartalmazza a település védelmi szervezetének felépítését és a védelmi időszakok feladatait.

A vízgazdálkodásról szóló 1995. évi LVII. törvény 16.§ (1) pontja alapján a vizek kártételei elleni védelem érdekében szükséges feladatok ellátása – a védőművek építése, fejlesztése, fenntartása, üzemeltetése, valamint a védekezés – az állam, a **helyi önkormányzatok**, illetve a károk megelőzésében vagy elhárításában érdekelt kötelezettsége. A törvény 16. §. (5) pontja részletezi a helyi önkormányzatok feladatát.

A védekezési tevékenység során a területileg illetékes VIZIG igény esetén műszaki szakirányítást végez a polgármester részére nyújtott segítség keretében.

A védekezési időszak feladatait 3 csoportra lehet osztani:

1. A védekezésre való felkészülés
2. Az operatív védekezés
3. A védekezés megszűnését követő intézkedések

Felkészülés

A védekezésre való felkészülést a vízkár-veszélyt megelőző időszakban kell elkezdni. A felkészülési időszakban elsősorban a preventív, helyi vízkárt megelőző intézkedéseknek kell dominálniuk. Itt mindenekelőtt a megfelelő csapadékvíz elvezetési infrastruktúra és az esetleges védelmi létesítmények kiépítése, valamint ezeknek a műveknek olyan állapotban tartása a feladat, hogy funkciójukat maradéktalanul be tudják tölteni.

Főbb feladatok a felkészülés keretében:

- A vízfolyások medrének és a csapadékvíz elvezető árkok vizsgálata (lefolyást gátló akadályok észlelése esetén gondoskodni kell azok eltávolításáról)
- Műtárgyak felülvizsgálata
- A beavatkozási helyeket, depóniákat megközelítő utak járhatóságának felülvizsgálata

- Védelmi eszközök, anyagok, gépek felülvizsgálata
- A kommunikációs eszközök működőképességének ellenőrzése
- A védelmi szervezet értesítése, felkészülés az esetleges védekezésre
- Vízkár-elhárítási terv, annak éves felülvizsgálatainak és más felkészülési tervek áttekintése

Védekezés

A potenciálisan vízkárveszélyes területeken jelentkező elöntések kockázata vízrendezési tevékenységgel, illetve a károkat megelőző karbantartási munkálatok elvégzésével csökkenthető. A vízkár események arányaiban kisebb részében azonban konkrét védekezési beavatkozásokra is szükség lehet.

Mindenekelőtt a helyi védelemvezető (polgármester) tájékozik a káresemény helyszínén a helyzetről, és szükség esetén **elrendeli a megfelelő védelmi fokozatot!**

Az Önkormányzat székhelyén a védekezés idején **műszaki ügyeletet** kell tartani.

A védekezési időszakban védelmi naplóba rögzíteni kell, hogy időpont szerint pontosan mikor, milyen intézkedéseket hozott a védelemvezető, és ezen intézkedések végrehajtását is rögzíteni kell.

A védekezés időszaka alatt pontos nyilvántartást kell vezetni a munkálatokhoz szükséges anyagokról (homok, zsák, üzemanyag, fáklya stb.), azok mennyiségéről, az igénybe vett gépek üzemidejéről, a foglalkoztatottak munkaidejéről.

Az Önkormányzatnak **napi jelentés kötelezettsége** van, melyet a védekezés időtartama alatt minden reggel 8:00 óráig az illetékes Vízügyi Igazgatóság ügyeletére meg kell küldenie!

A védekezési időszak főbb feladatai:

- Készültségi fokozat elrendelése, figyelőszolgálat megszervezése
- Tájékozódás a kialakult és várható vízkár-elhárítási eseményekről, az előre jelzett tetőző vízszintekről és a várható elöntési helyzetekről
- A vízkár-elhárítási szervezet mozgósítása és kirendelése
- Szükség esetén műszaki és technikai segítségkérés
- Baleset és munkavédelmi oktatás
- Az érintett lakosság, az államigazgatási szervek és a gazdálkodó szervezetek tájékoztatása
- Védelmi napló vezetése, események dokumentálása és jelentések elkészítése
- A munkavégzés feltételeinek biztosítása (ellátás, logisztika, üzemanyag, WC, oltások, világítás stb.)
- Védelmi napló vezetése, események dokumentálása és jelentések elkészítése
- Ha valószínűsíthető a beavatkozások esetleges sikertelensége a mentés-kiürítés megszervezése

Védekezést követő feladatok

A védekezést kiváltó okok megszűnésével a vízkárelhárítási készültséget meg kell szüntetni.

A védekezés megszűnését követő főbb feladatok:

- A védekezés során kialakított ideiglenes védművek felmérése, dokumentálása, átvezetése a védelmi tervbe
- Állandó vagy megmaradó védvonalak felülvizsgálata és helyreállítása
- Az ideiglenes védművek visszabontása (homokzsákürítés, ártalmatlanítás, deponálás stb.)
- Védelmi eszközök, felszerelések karbantartása, raktározása, az induló készlet visszapótlása
- Védekezési költségek elszámolása
- Összefoglaló jelentés készítése
- Védekezési tapasztalatok kiértékelése, fejlesztési igények megfogalmazása
- A vízkár-elhárítási terv aktualizálása (tetőző vízszintek, beavatkozási helyek, előntési határvonalak, eszköz anyag igény-korrekció stb.)

A védekezési időszak feladatellátásához segítséget nyújt a Magyar Mérnöki Kamara Vízgazdálkodási- És Vízépítési Tagozata által 2015-ben elfogadott Módszertani segédlet – a települési vízkár-elhárítási tervek készítéséhez című dokumentum – **S-06 számú ellenőrző listája**, melyet jelen a dokumentumhoz is csatolunk.

ELLENŐRZŐ LISTA A VÉDELEMVEZETŐ RÉSZÉRE:

A védelemvezető feladatai a védekezésre való felkészülés időszakában	✓
Figyelemmel kíséri a várható rendkívüli meteorológiai helyzetre kiadott riasztásokat, valamint a VIZIG által készített hidrometeorológiai tájékoztatókat.	
A vízvisszatartó depóniák és beavatkozási helyek kaszálása a jelenségek megfigyelhetősége és a beavatkozások végrehajthatósága érdekében	
A beavatkozási helyeket, depóniákat megközelítő utak járhatóságának felülvizsgálata	
Műtárgyak felülvizsgálata	
Védelmi eszközök, anyagok, gépek felülvizsgálata	
A kommunikáció módjának megszervezése	
A védelmi szervezet értesítése, felkészülés az esetleges védekezésre	
Vízkar-elhárítási terv, annak éves felülvizsgálatainak és más felkészülési tervek áttekintése	

A védelemvezető feladatai a védekezési időszakban	✓
Tájékoztodik az előre jelzett tetőző vízszintekről, a várható vízkár eseményekről, és a várható elöntésekről (VIZIG Vízkár-elhárítási Ügyelete, Katasztrófavédelmi Igazgatóság).	
Elrendeli a védekezési készültséget, értesítést küld a releváns intézményeknek, valamint tájékoztatja a lakosságot	
A készültség elrendelését követően azonnal intézkedik a védelmi napló vezetéséről	
Gondoskodik a védekezéshez szükséges munkaerő mozgósításáról, beosztás készítéséről. A település vízkár-elhárítási szervezetét mozgósítja.	
Gondoskodik a védekezésben résztvevők foglalkoztatásáról, munkájának irányításáról. A munka megkezdése előtt gondoskodik a védekezésben résztvevők tűz-, munka- és balesetvédelmi oktatása megtartásáról, és dokumentálja azt	
Kapcsolatfelvétel környező szomszédos Önkormányzatokkal, szerződött partnerekkel	
Kommunikációs csatornák üzembe helyezése, ellenőrzése	
Helyi vízállás észlelés megszervezése, esetleg ideiglenes mércék kihelyezése	
Felvonulási területek kijelölése és biztosítása	
A védelmi helyzet, az előrejelzés alapján módosítja a védekezési készültség fokozatát	
Azonnali beavatkozást igénylő problémák elhárításáról intézkedés, például: <ul style="list-style-type: none"> o töltéskoronák és megközelítő utak kátyúzása, utak és rakodóterek hómentesítése o műtárgyak elzárószerkezeteinek hó- és jégmentesítése, működtetéshez szükséges eszközök kiszállítása (pl. lakatkulcsok) o eltömődött, feliszapolódott mederszakaszok soron kívüli tisztítása o o töltések és műtárgyak környezetének kaszálása szükség szerint jelenségek megfigyelése érdekében 	
Gondoskodik a lakosság folyamatos tájékoztatásáról	
Gondoskodik a védekezés irányító- és őrszemélyzetének megkülönböztető jellel (karszalag, jelvény, kitűző), a járművek, és a földmunkagépek „VÍZKÁRELHÁRÍTÁS” feliratú táblával való ellátásáról	
Gondoskodik a védekezéshez szükséges anyag, eszköz, felszerelés és gép szükség szerinti utánpótlásáról	
Gondoskodik a védekezési költségek elszámolásához szükséges adatok, elsősorban a védekezésnél dolgozók munkájának, a védekezéshez igénybe vett gépek, felszerelések és anyagok felhasználásának folyamatos nyilvántartásáról	

Gondoskodik a vizek lehetséges legkisebb kártétellel történő levezetéséhez szükséges műszaki intézkedés elrendeléséről, végrehajtásáról és ellenőrzéséről	
Gondoskodik a mentesített területre betört vizek elszigeteléséről, a víznek a mederbe történő visszavezetéséről és az ezzel összefüggő munkák elvégzéséről	
Gondoskodik a védőművek állapotának állandó megfigyeléséről, káros jelenségek esetén a szükséges beavatkozások megtételéről, a műtárgyak jegesedésének megakadályozásáról	
Az elrendelt védekezési fokozatban reggel 07.00 óráig napi jelentést készít és küld a VIZIG Vízkár-elhárítási Ügyeletének	
Fényképfelvételekkel (lehetőség szerint az időpont rögzítésével) dokumentálja az esetleges károkat és a védekezési mozzanatokot a beavatkozások helyszínein	
A védekezéshez a védelemvezető részére nyújtott segítség igénylése a VIZIG-től (szakértője műszaki szakirányítást végez)	
Tartós védekezés esetén gondoskodik legalább tíz naponkénti költségbecslés elkészítéséről és a védekezési költségfedezetének igényléséről	
Szükség esetén kezdeményezheti a polgári védelmi szervezet mozgósítását	
A vízkárelhárítás feladatait a szomszédos önkormányzatokkal, a VIZIG-el és a Katasztrófavédelmi Kirendeltséggel rendszeres kapcsolatot tartva kell ellátnia	
A vízállások leolvastatása, feljegyzése a meglévő vagy ideiglenes vízmércéken, és ezen adatok igény szerinti továbbítása	
Ha az elvezetendő vízmennyiség meghaladja a levezető csatornahálózat vízelvezető (emésztő) képességét, a vízelvezetés sorrendiségének megállapítása a mentesítendő területek figyelembevételével	
A védekezés befejezésekor a védekezési készültséget megszünteti, a védekezés alatt keletkezett dokumentumokat összegyűjti	

A védelemvezető feladata a védekezés megszüntetését követő időszakban	✓
Ha kitelepítés történt a védekezés során, megszervezi a visszatelepítést	
Gondoskodik az ideiglenes védőművek elbontásáról	
Gondoskodik a védekezés után elbontott, és hulladékká váló anyagok besorolás szerinti ártalmatlanításáról. Ennek megítéléséhez - szükség szerint - igénybe veszi a Környezetvédelmi Természetvédelmi Felügyelőség és az ÁNTSZ segítségét	
Szükség szerint megszervezi a kármentesítést	
Intézkedik a védelmi költségek elszámolásáról	
Gondoskodik a védvonalak eredeti állapot szerinti helyreállításáról	
Intézkedik a beavatkozási helyek, tetőző vízszintek, elöntési határvonalak rögzítéséről (geodézia, fényképfelvétel), valamint dokumentálásáról	
Intézkedik a védekezésnél használt eszközök, gépek karbantartásáról	
Intézkedik az elhasználódott védelmi anyagoknak az előírt mennyiségre kiegészítéséről	
A települési védelmi szervezettel kiértékeli a védekezést, a tapasztalatokat összefoglaló jelentésben összegzi és megküldi a felülvizsgálatra jogosult szerv részére	
Gondoskodik a vízkár-elhárítási terv aktualizálásáról (fényképfelvételek, védekezési tapasztalatok, stb.).	
Összefoglaló jelentés készítése képviselőtestület felé készültség lezárása után 15 napon belül	
Összefoglaló jelentés elfogadtatása képviselőtestülettel és megküldése a VIZIG részére készültség lezárása után 30 napon belül	
Összefoglaló jelentés csatolása a védelmi tervcsomaghoz, védekezés dokumentumainak archiválása	